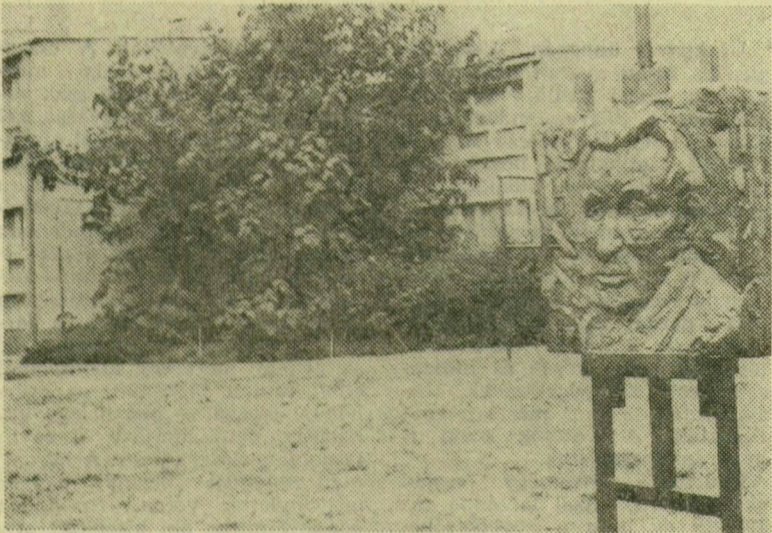

Kohán-szobor Hódmezővásárhelyen

Hódmezővásárhelyen, a művésztelep parkjában a közelmúltban új szobrot állítottak föl. Kiss Nagy András szobrászművész készített emlékszobrot Kohán Györgynek. Festőállványra állított kétoldalas domborművel idézte meg az alkotót, a felszabadulás utáni képzőművészetünk kimagasló nagy egyéniségének kemény arcvonásait. Kohán több évet töltött a gyulai művészkolónián, sok képe idézi ezt a várost. A vásárhelyi művészek és műpártolók ezzel a művel is méltó módon adóztak Kohán György emlékének.

Dombormű Szegedre

A szegedi Dóm téren befejezéséhez közeledik az orvostudományi egyetem új oktatási épülettömbjének építése. Ennek falát díszíti majd — mintegy az árkádok alatt körbefutó nemzeti emlékesarnok lezárásaként — Tóth Valéria Hódmezővásárhelyen élő szobrászművész ivókúttal egybekomponált, négy méter magas bronz domborműve. Az ideai szegedi nyári tárlat fődíjas szobrászának műtermében elkészült a munka agyagváltozata, melyet a közeli napokban bírál majd el a zsűri. A hatalmas dombormű a termékenységnak, a születésnek, a kibontakozásnak allegorikus megformálása. Képiükön: Tóth Valéria az utolsó simításokat végzi az agyagváltozaton.

Ásatás a vízlépcsőnél

Csongrád és Bács megyei régészek irányításával nagyarányú leletmentő ásatások folynak a leendő Tisza III-as vízlépcső körzetében. A bokrosi pusztán azon a területen dolgoznak, ahol a csongrádi vízlépcső hatalmas tározója lesz majd. Eddig egy újkőkori és egy középkori falu maradványaira bukkantak. A képen a már feltárt terület egy része látható, ahol a leleteket összegyűjtik.

Szavunk hitele és hatása foglalkoztat. Nem abból a cinikus megjegyzésből kiindulva, hogy „mondj csak a magadét, ki figyel oda?”, hanem amiatt aggódva, hogy megtérül-e a befektetett energia? Azaz eljut-e mindenkihez, amit mondunk, úgy mondjuk-e, hogy hitele minden kétséget kizár; s hatása érződik a gondolkodásban, a cselekvésben, mindennapi tetteinkben? Töprengésem vezetett el a címben foglalt lehetőség megfogalmazásáig: **Lángolni szabad! Akkor miért nem lángolunk?** A lángolás tüzet, lelkesedést, odaadást és akarást fejez ki. **Akkor miért nem lángolunk?** A tűz perzsel és ég: fényt ad és világít; a sötétségben is biztos célt mutat és utat. **Akkor miért nem lángolunk?** Nem volna bennünk gerjesztő erő? Nincs lángolásra készítő eszmei fuvallat? Kovakó kellene vagy Irinyi találmánya a hiánycikk? Nem, nem erről van szó! **Szavunk hatása marad el néha, s ebben nem a befogadó, hanem a közvetített szó érzelmi töltésének hiánya a ludas.** De miért lehet ez igaz? S ha eszménk oly sokszor és sok helyen tüzet gerjesztett; ha agyunk mindig az ésszerűt követi, akkor miért nem lángolunk?

Nem egyszerűen a közömbösségről akarok beszélni, hiszen a közömbösségnek is oka van. A gondolatot próbálom követni, amely mindig tisztán és jó szándékkal jön valahonnan (mondani szokás, hogy „felülről”), és ezernyi áttételen bukdácsolva oly sokszor eltompul, kifacsartan jut tovább; tarajos hullámhoz hasonlíthatóan, amely nemcsak a partot ostromolhatja, hanem vissza — azaz ellenkező irányba — is fordulhat. A tájékoztatás szinte végtelen láncolat, s a láncszemek — úgy érzem — igen gyakran szakadozottak. Mitől? Sok oka lehet. Mindenekelőtt egy alapjaiban megrendíthetetlen igazság túlhangsúlyozása miatt. **Eszmény a meggyőződés világnézete,** amelyben a hitnek (az eszmébe vetett hitnek) nem sok szerepet osztotunk. Pedig ezért a világnézetért, milliók lelkesedtek valaha, hittek benne, **érzelmileg is azonosultak,** nemcsak egyetértettek vele — a fogalom „**kinyilatkoztatásának**” szintjén. De ne értsenek félre: nem a „**hőskor**” nosztalgiája, visszaimádása mondatja velem e tényeket, csupán a tapasztalat. **Mert a szavak érzelmi töltése hiányzik manapság, s az a furcsa,** hogy ezt éppen a meggyőződés indukálhatná...

Mai kifejezéssel élve az emberek — mondhatunk, amit akarunk — nem mindig „veszik a lapot”. Azaz meghallgatják, elolvassák az „igét”, és leperog róluk; látszólag figyelnek, bólintanak, tapsolnak is néha, de mit ér a külső megnyilvánulás, ha nem térül meg a tetteikben, a hétköznapok öröm- és gondteli zuhatagában? **El tudjuk-e fogadtatni a politika igazságait; el tudjuk-e hitetni a valóság helyzetértékelését, napjaink törekvéseinek nélkülözhetetlenségét, ha a hivatalnok bürokratanyelv örökös ismétlődő sémáiba ágyazzuk őket; ha szavunkból kivesszük a szenvedélyt, a nyilvános győtrődés kínját; a lelkesedés nemcsak szövegben kifejeződik, hanem az arcáról, a szempárból sugárzó igézete, az érzelmi kötődés ahhoz, amit jónak, igaznak, s követendőnek tartunk?** De mi mondjuk a magunkét. **Megtérül-e a befektetett energia?**

Az alapkérdésekben természetesen nem lehetnek kétségeink. Ezt gyakran deklaráljuk is: **rend, nyugalom, kiegyensúlyozott élet van nálunk; magunk teremtettük, joggal lehetünk büszkéek rá.** Mégis, amikor nehézségeink vannak (ezeket sem csak kívülről osztoták ránk), amikor újabb „**hegygerinceket**” ostromolunk; amikor önmön hibáinkra, gyengeségeinkre utaló megjegyzéseket teszünk, akkor a szó gyakran elszáll a fülek mellett, mintha napjainkban már senki sem tudná — vagy nem akarná — felolteni önmaga ingét. **Miért?** A befogadók millióinak „**vevőkészülékében**” van a hiba vagy a tájékoztatók „**adó-készülékében**”, azaz hitében, elkötelezettségében, érzelmi azonosulásában? Nem valamiféle „**tyúk-tó-jás vita**” ez, hogy mi volt előbb... valaminek mindig el kell hangoznia ahhoz, hogy az emberek véleményét alkossanak. **És nem mind-egy, hogy milyen töltéssel hangzanak el társadalmi igazságaink...** Ismerek embereket, mondhatnám, emberek sokaságát, akik ed-

Lángolni szabad!

zött üléppel végülnek minden fórumot. Arcuk közömbös, kezük firkálásra mozdul, de le nem írának semmit abból, ami továbbításra érdemes. Elgondolkodtató. Végére is, ha figyelni kényyszerül az elme — magamról tudom —, mozdulatlanul merevedik a kéz, hiszen a továbbadás kényszerével az agysejtek rögzítik azt, ami nemcsak ránk, hanem másokra is, mindenkire tartozik. Ehhez viszont nem elég az ismételtetés, az örökös séma! Új megközelítésben, szenvedéllyel, a szavakat érzelmi töltéssel is hitelesen kell közvetíteni a gondolatokat. Mert hiszen érzem kell (éreznem kellene), hogy **aki mond valamit, az hisz is benne;** az tudja, hogy igaz; az lelkesedik érte és azonosul vele. Nem hiszem ugyanis, hogy a mi társadalmunk a „**papagájok**” korszaka. Nem hiszem, hogy a célt, a törekvést, az elhatározást, a központi akaratot csak azonos szavakkal, a tévedhetetlenség érzetét mimelő másolással lehet leírni, elmondani, továbbítani a különböző közösségeknek. **Miért félünk az eredeti megközelítéstől, a gondolatok egyéni kibontásától? Miért tagadjuk, hogy szív is van a világon, nemcsak ész... Miért nem merünk, miért nem tudunk lángolni a szó nemes értelmében? Hiszen lángolni szabad! És lángolás nélkül nincs forradalom. Kétségbe vonja-e valaki, hogy a forradalom korszakát éljük...?**

Megvallom, néha az az érzésem, mintha mindenáron ki akarnának oktatni az embereket, pedig **ők nem buták és nem fölkészületlenek.** Megkockáztatom: gyakran még igazabbak is sok „**igazmondónál**”, hiszen tetteik fejezik ki álláspontjukat. Nincs és nem volt mit elfelejteniük; a **győtrő és kiszákmányolt munka világából jöttek a felszabadult alkotás világába.** Tudják, hogy a változás nem csupán a fogalmak, hanem a **lényeg, az életérzés változása.** Joggal követelik a költő szavaival:

„Több kell, az érzelem...” **S ez a legegyszerűbben gondolkodó ember belső világából épüggé nem hiányozhat, mint a legmagasabb műveltségű embereké. Hiszen csak az érzelmi azonosulás óvhat meg a közömbösségtől.** (Ha igaz — és miért ne lenne igaz — az a megállapítás, miszerint a közömbösség nem más, mint az érzelmi azonosulás teljes hiánya!)

szabad-e látnom a tényközlő arcán, hogy **semmi köze ahhoz, amit mond?** Észreveheti-e a gyermek, hogy nevelőtanára „**szöveget mond**” és nem a saját véleményét? Lehet-e hitele a szónak — holott világnézetünk az állandó mozgás, változás „**hitvallója**” —, ha hetenként, havonta **mást és mást mondunk** ugyanarról a jelenségről vagy a jelenség megmagyarázásának módszerbeli követelményeiről? Nem irtja-e ki az emberekből a cselekvést igencsak befolyásoló érzelmi momentumokat, ha mindent deherozálunk? És folytathatnám tovább a kérdéseket, amelyek csupán arra keresnek választ: **mi az oka, hogy nincs kellő hatása az írásnak, a szónak; s hogy mi idéz elő közömbösséget és befelé fordulást.**

Lehet, hogy gyerekes gondolat, mégis elmondom. Milyen nagy kár, hogy a tömegéneklés például lassan kivészik a gyakorlattunkból. Mennyien nem tudják a **Himnusz**, az **Internacionálét**, a **Szózatot!** Miért jó, hogy eluralkodott a gépzene, s az ünnepi beszédekben, megemlékezésekben a „**gépi**” klisé, a másokat ismételő zsargon. **Nem merünk vagy nem tudunk újat mondani? Nem tudunk vagy nem is akarunk hatni az érzelmeire? Pedig az érzelmi cselekvést meghatározó — vagy legalábbis befolyásoló — tényező, És lángolni szabad!**

De tüzet szítani, lángolni csak az értelmileg és érzelmileg egyaránt gazdag emberek tudnak.

LELE BÉLA

Kalapács

Szilvás negyvenhárom évet dolgozott a vasiparban, apja inasnak adta valamikor egy Bognár nevezetű kismesterhez, a fiú félénk volt, sok rosszat hallott pajtásaitól a mesterek és mesternék komiszságáról. De Bognárék nem bántak vele rosszul. A piacra ugyan ki kellett mennie, hogy a mesterné szatyorját cipelje, de amúgy csak a műhelyben dolgoztatták, tanították.

Szilvást felszabadulása után sok munkahelyre dobálta a sors, dolgozott kismestereknél, gyárban, volt munkanélküli, életútja semmiben se különbözött kor és sorstársaitól.

Ha jól emlékszem, negyven-nyolcban, vagy negyvenkilencben került a gyárba, ahonnan aztán hatvannégy éves korában tisztességgel nyugdíjba vonult. Hogy mi köze mindehhez a címben szereplő kalapácsnak? Egyszerűen az, hogy mint igen sok embernek, sok vasmunkásnak, Szilvásnak is megvoltak a maga munkahelyi bogarai. Például munkaidő után kinos gondossággal tisztára törölgette a satuját, a szerszámait mindig ugyanabban a sorrendben hagyta a fiókjában, a reszelőből kikéfelette a beletapadt forgácsot és így tovább.

Mesélik, hogy napközben háromszor-négyszer is lesöpörte munkapadját, s volt egy kedvence tizdekás kalapácsa, ennek az oldalalába belelötögetett pontozóval egy szívet, hogy száz közül is megismerje.

Munkatársai már jó régen megcsipkedtek ezért, no nézd csak, mondogatták, Szilvás papának biztosan van valakije, Szilvás papa szívet visel a kalapácsán, pedig a kutya se lopná el tőle.

Egyszer azt mondta egy új munkásnak.

— Ide figyeljen szakikám, biztosan hallja majd a kalapácsomat, mármint azt, hogy szívet pontoztam rá, sokan

vihognak ezen. Hát én megmondom magának, ezt úgy kell venni, hogy a kalapácsot szívvél kell használni.

Igy aztán Szilvás kalapácsa lassan-lassan a jó munka szimbólumává vált az üzembelen. Az emberek elgondolkodtak a szíven, volt aki legyintett egyet, de a többség kicsit megilletődötten hallgatott és nagyon szépnak, szinte világitónak érezte Szilvás kalapácsának szívét.

Amikor aztán az utolsó heteket gyúrta — rádolgozott négy évet — összedugták fejüket a munkatársai, napokon át tanakodtak, mivel lehetne a búcsúzó szakít megajándékozni.

Egy Pintér nevű szerszám-
lakatos ezt találta ki:

— Csináljunk neki egy szép, nagy kalapácsot, bele a szívet, bele a nevét, megkrómozni, és lakkozott nyelet neki.

Néhányuknak tetszett ez, mások azt mondták, valami értékesebb ajándékot érdemelne az öreg. Végül a vezetőkkel egyetértésben eldöntötték, hogy lesz értékes ajándék, de a műhely csinálja meg a díszkalapácsot.

A búcsúztató ünnepségen, ahol Szilvás feketében, nyakendően jelent meg, szép méltató beszédek hangzottak el. Szilvás megilletődötten állt az ünneplők gyűrűjében, de nem is az embereket látta most, hanem a csengő műhelyt, a munkapadját, a szerszámait. Amikor aztán átadták neki a díszkalapácsot, barátságosan mosolyogtak az emberek, és figyelték az arcát.

Szilvásnak remegett az a, a, reszketett a keze, amint tartotta maga előtt a kalapácsot.

— Köszönöm. Ez nagyon szép — mondta halkán. — De azért én magammal viszem az igazit is. — Ha azt aztán kézbeveszem olykor, velem lesztek valamennyien, meg a műhely is ott terem a lakásomban.

ORMOS GERŐ